

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta informatiky a statistiky

katedra ekonomické statistiky

**ODHAD NABÍDKY A POPTÁVKY NA TRHU
PRÁCE DO ROKU 2030:
VYBRANÉ NETRŽNÍ PROFESE**

Zpracovali:

Ing. Michaela Jirková, Ph.D.

doc. Mgr. Ing. Petr Mazouch, Ph.D.

prof. Ing. Jakub Fischer, Ph.D.

Praha, červen 2025 (verze 1.1)

Obsah

1 Cíl studie, základní východiska	2
2. Odhad nabídky a poptávky na trhu práce ve vybraných profesích ve vybraných netržních odvětvích	2
2.1 Všeobecné sestry a další nelékařská zdravotnická povolání	3
2.2 Lékaři	6
2.3 Stomatologové	7
2.4 Pracovníci veřejné správy	7
2.5 Učitelé	9
Manažerské shrnutí	13
Zdroje	15

1 Cíl studie, základní východiska

Cílem studie je odhadnout nabídku a poptávku na trhu práce ve vybraných netržních profesích do roku 2030 v důsledku stárnutí. Stárnutí má přitom exogenní a endogenní dopady. **Exogenním dopadem stárnutí rozumíme zvýšenou poptávku po některých povoláních**, kdy například stárnoucí populace bude potřebovat více zdravotní a sociální péče. **Endogenním dopadem stárnutí je pak snížení nabídky pracovní síly v některých povoláních** v důsledku stárnutí pracující populace, kdy například starší všeobecné sestry budou odcházet do starobního důchodu.

V naší studii se věnujeme vybraným profesím ve vybraných netržních odvětvích. Soustředíme se na netržní odvětví, protože předpokládáme, že u tržních odvětví si alespoň v nějaké míře trh poradí. **Celkově se jedná o 300–500 tis. kriticky potřebných pozic, které vyžadují specifické vzdělání a není tudíž tak snadné je nahradit** (na rozdíl od policistů, hasičů či vojáků, z nichž většinu lze zajistit nábořem v široké populaci). Mimo rámec naší studie zůstávají pracovníci v oblasti sociální práce, kde poptávka také poroste, ale ne všichni potřebují k výkonu povolání získat specifické vzdělání.

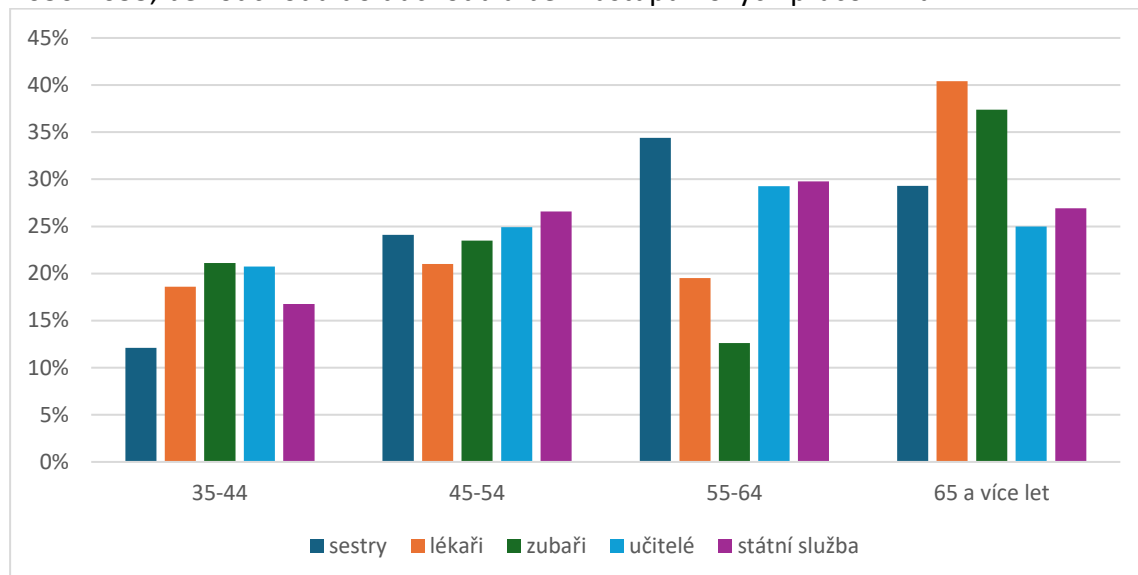
Pro analýzu jsme vybrali tato povolání: všeobecné sestry, lékaře, stomatology, učitele a pracovníky veřejné správy. V některých případech se kombinují negativní exogenní i endogenní dopady, kdy například vzroste poptávka po všeobecných sestrách a zároveň tyto budou stárnout a z trhu práce odcházet, podobné je to u lékařů. Naopak u učitelů není tak silný (exogenní) problém z hlediska stárnutí celkové populace (například poptávka po učitelích v mateřské škole bude dokonce klesat), ale čelíme (endogennímu) problému špatné věkové struktury učitelů, a navíc v mezinárodním srovnání zaostáváme při srovnání počtu žáků na učitele.

Předkládaná studie je primárně založena na rešerši dostupných analýz a prognóz nabídky a/nebo poptávky na trhu práce ve vybraných profesích vybraných netržních odvětví; v některých případech se jedná o díla, jichž jsme autory či spoluautory. Pro každou vybranou profesi komentujeme aktuální věkové složení jejích pracovníků, přinášíme odhad budoucího vývoje a formulujeme doporučení pro zmírnění budoucího nesouladu na příslušném trhu práce.

2. Odhad nabídky a poptávky na trhu práce ve vybraných profesích ve vybraných netržních odvětvích

Pro jednotlivé profese jsme souhrnně odhadli věkovou strukturu v období 2030–2033. Na obrázku 1 je hrubý odhad věkové struktury vybraných netržních profesí v období 2030–2033, a to bez zohlednění nástupu nové generace na trh práce a bez vlivu odchodů zestárnuvších pracovníků z trhu práce. V období 2030–2033 by ve věku 65+ byly dvě pětiny lékařů, více než třetina stomatologů, více než čtvrtina všeobecných sester, přibližně čtvrtina učitelů a přibližně čtvrtina pracovníků státní služby. Lze předpokládat, že výrazná část těchto pracovníků trh práce opustí, a právě tyto pracovníky bude nutné či vhodné nahradit novými mladými pracovníky.

Obr. 1. Odhad věkového rozložení stávajících pracovníků netržních profesí, hrubý odhad pro 2030-2033, bez odchodů do důchodu a bez nástupu nových pracovníků

*Údaje jsou z dat roku 2023 (učitelé 2022, státní služba 2020)

Zdroj: vlastní odhad z dat ÚZIS, NRZP, NRHZS, MV, ČSI, ČSK, ČSÚ

2.1 Všeobecné sestry a další nelékařská zdravotnická povolání

Aktuální demografická situace:

- Mezi ohrožené profese z důvodu stárnutí se řadí profese všeobecná sestra, kterých je v současnosti na trhu práce přibližně 80 tisíc; nejedná se tedy o zanedbatelný počet. Věková struktura všeobecných sester z dat roku 2020 (ÚZIS, 2020) vykazovala modus věku na úrovni 45 let (VSE, 2021). V roce 2022 byla u všeobecných i dětských sester nejvíce zastoupena věková kategorie 45-49 let, v níž byla asi pětina sester. Průměrný věk v roce 2022 u všeobecné sestry byl 47 let, u dětské sestry 50,6 let, u porodní asistentky 43,3 let. **V roce 2023 byl průměrný věk všeobecné sestry již 48,2 let** a dětské sestry 53,1 let. Podíl úvazků pokrytých osobami staršími 60 let byl v roce 2023 u všeobecných sester 18 % a u dětských sester 27 % (MZD, 2024).
- Z informací o počtu úvazů v jednotlivých krajích (NZIS, 2023) vyplývá, že v roce 2023 připadalo v České republice na 1000 obyvatel v průměru 8,05 úvazku všeobecných sester, dětských sester a porodních asistentek. Nejvíce úvazů bylo v hl. m. Praze (11,08) a Královéhradeckém kraji (9,11) a naopak nejméně ve Středočeském (5,32) a **Libereckém** (6,35) kraji. Hodnoty ukazatelů za Prahu a Středočeský kraj jsou ovlivněny tím, že v Praze čerpají zdravotní služby ve výrazné míře i pacienti z jiných krajů.

Doporučení:

Z predikce počtu všeobecných sester podle základního scénáře na základě současného stavu (roční počet absolventů oboru všeobecná sestra na úrovni přibližně 1 600) vychází, že bude již v roce 2025 o 2,5 tisíce všeobecných sester méně oproti roku 2020 a v roce 2030 bude tento rozdíl přes 5 tisíc. Zvýšení počtu absolventů na 3 000 ročně by již vedlo k udržení současného stavu. Při zohlednění nárůstu poptávky je k udržení potřebného počtu všeobecných sester nezbytné **dosáhnout roční hodnoty 3 450 absolventů**. Při zachování míry studijní úspěšnosti (podíl nově zapsaných studentů, kteří úspěšně dokončí studium) v oboru všeobecná sestra na stávající úrovni 66 % vede potřebný počet 3 450 absolventů k potřebnému počtu nově zapsaných studentů 5 200, přičemž aktuálně je 2 600 nově zapsaných studentů (VSE, 2021).

Největší problém:

Ze studie Zajištění personálních kapacit (NZIP, 2025) vyplynuly některé obory nelékařských zdravotních pracovníků ohrožených nedostatkem pracovníků, kdy nejpotřebnějším je smíšený obor:

- **Všeobecná sestra, Dětská sestra, Porodní asistentka**

Rizikové demografické stárnutí populace všeobecných a dětských sester **ohrožuje více než 30 % dostupné kapacity** v následujících cca 10 letech, znamená to chybějící kapacity ve výši **až 2 500 úvazků ročně**; z důvodu postupujícího stárnutí populace a potřebného rozvoje vysoce kvalifikovaných ošetrovatelských služeb vznikne potřeba dalšího navýšení personálních kapacit (**dalších 1 500 – 3 000 úvazků ročně**). Stávající kapacita a produkce škol v následujících letech nepokryje ani nevyhnutelné odchody pracovníků do důchodu. Ohrožena je zejména kapacita všeobecných sester a dětských sester. Dle dat MŠMT je průměrná roční produkce (poslední 3 roky) absolventů sesterských studijních oborů (VOŠ i VŠ) následující: Všeobecná sestra (VS): 1270, Porodní asistentka (PA): 191, Dětská sestra (DS): 130, Praktická sestra (PS): 2200. Potřebného navýšení kapacit může být dosaženo pouze kombinací produkce vyšších odborných škol a posílené kapacity vysokých škol.

Řešení:

MŠMT na základě požadavku MZd vyhlásilo pro rok 2025 **program podpory vzdělávání nelékařských zdravotnických povolání (NLZP)**, k němuž se přihlásilo 6 lékařských fakult a 11 dalších vysokých škol zapojených do výuky vybraných profesí NLZP. K navýšení počtu absolventů již nyní významně přispívají vyšší odborné školy zřizované kraji. Program podpory VŠ vzdělávání vybraných profesí NLZP předpokládá při předpokládané úspěšnosti studia 70 % průměrné navýšení produkce absolventů **minimálně o 20 % po dobu 12 let**. Navýšení je diferencováno mezi obory, nejvyšší váhu má profese **všeobecná sestra (navýšení o 40 %)**, která je nejvíce ohrožena potenciálním úbytkem dostupných kapacit. Z úvazkových požadavků podle predikce na 12 let vyplývá potřeba výchovy **až 30 000 absolventů během cca 10–12 let** s nejvyšším důrazem na obor Všeobecná sestra. Celkem je potřeba minimálně 15 100 absolventů VŠ (cca 11 000 VS, 2 500 PA, 1 500 DS). Dalších cca 14 000 absolventů vyprodukují VOŠ při stávající navýšené kapacitě (NZIP, 2025). **Navýšení kapacity vybraných VŠ a VOŠ v oblasti NLZP však nebude stačit, pro pokrytí budoucích potřeb trhu práce by bylo potřeba provést navýšení ještě vyšší.**

U sesterských povolání tak zapojené VŠ naváží na již v současnosti navyšovanou produkci VOŠ. Úspěšné navýšení počtu nových studií na VOŠ dokládá **existující zájem** o tato povolání mezi mladými lidmi. Další dokladem jsou zdravotnická lycea, jejichž vysoký počet absolventů rovněž směřuje k VŠ studiu lékařských a zdravotnických oborů (NZIP, 2025).

Další ohrožené profese NLZP:

Další kapacitně ohrožené profese nelékařských zdravotnických pracovníků s odůvodněním výběru a úvazkové požadavky (predikce na 12 let) a nastavení programu podpory vzdělávání (očekávaný počet VŠ absolventů za 12 let) jsou podle NZIP (2025) následující. **Uvedené počty nezahrnují stárnutí populace a tedy předpokládanou rostoucí poptávku po zdravotní péči.**

- **Radiologický asistent**

Rizikové demografické stárnutí populace radiologických asistentů ohrožuje 21 % dostupné kapacity v následujících cca 10 letech. Chybějí kapacity k pokrytí stávající RT infrastruktury a přístrojového vybavení. Demografická a kapacitní potřeba přesahuje 1 500 úvazků. Celkem je potřeba minimálně **1730 VŠ absolventů během 12 let.**

- **Zdravotnický záchranář**

Nutné je alespoň částečně kompenzovat ukončení vzdělávání této profese na VOŠ v roce 2019 (výpadek pětileté produkce absolventů ve výši cca 700 ZZ), potřebujeme pokrýt kapacitní požadavky klíčových segmentů poskytovatelů (ZZS, akutní lůžková péče) a také např. hasičského záchranného sboru a dalších segmentů řešících urgentní a zdravotně krizové situace v terénu. Kapacitní potřeba převyšuje 1 700 úvazků, dále je potřeba kompenzovat ukončení studií na VOŠ (1 600 úvazků). Celkem je třeba získat minimálně **3 570 VŠ absolventů během 12 let.**

- **Nutriční terapeut**

Nedostatečné pokrytí zdravotních služeb odborností NT. V následné a dlouhodobé péči ve zdravotně sociálních službách je hlášená úvazková kapacita NT méně než poloviční proti předpokládanému optimálnímu stavu. Dle kapacitního modelu chybí minimálně 280 úvazků NT v lůžkové péči a dalších cca 950 úvazků bude třeba k posílení sociálně zdravotních a komunitních ošetrovatelských služeb, včetně postupně se rozvíjející specializované paliativní péče. Kapacitní potřeba převyšuje 1 200 úvazků a potřebujeme tedy minimálně **1 250 VŠ absolventů během 12 let.**

2.2 Lékaři

Aktuální demografický stav:

- Mezi ohrožené profese z důvodu demografického stárnutí se řadí i lékaři, kterých je v současnosti cca 40 tisíc. Věková struktura lékařů z dat roku 2020 (ÚZIS, 2020) vykazovala zastoupení lékařů ve věku 65+ na úrovni 16,7 %, z dat roku 2023 (CSU, 2023) to již bylo 20,9 %. **Průměrný věk lékařů v roce 2019 byl 48 let**, přičemž nejvyšší byl u pediatrů – 56 let, v Praze 58 let (MZD, 2019).
- Z informací o počtu úvazů v jednotlivých krajích (NZIS, 2023) vyplývá, že v roce 2023 připadalo v České republice na 1000 obyvatel v průměru 4,15 úvazku lékařů. Nejvíce úvazků bylo v Hl.m.Praha (6,86) a Jihomoravském kraji (4,63) a naopak nejméně ve Středočeském (2,76) a **Ústeckém** (3,29) kraji. Rozdíly mezi Prahou a Středočeským krajem opět souvisejí s poskytováním péče v Praze i obyvatelům dalších krajů.

Největší problém:

Stárnutí lékařů ohrožuje především zajištění chodu **ambulancí, v nichž podíl lékařů starších 60 let v roce 2023 přesahoval 40 %**. Největší podíl lékařů ve věku 60+ je v roce 2023 v oboru **Pohotovostní služba** (53,6 %), **Pediatr** (52 %), Chirurgie (50,8 %), dále z vybraných Všeobecný praktik (43,6 %) a Gynekologie (42,4 %). Kritická situace je u obor psychiatrie, hlavně pak dětská a dorostová psychiatrie, kde není výhled na náhradu nástupem absolventů v podobě absolventů (Tribune, 2024).

Doporučení:

Zatím ročně promuje zhruba 1 400 absolventů všeobecného lékařství v českém jazyce. **V roce 2025** by mělo začít z fakult vycházet ročně **o 300 absolventů víc**. Využít tento potenciál vyžaduje jednak motivovat tyto absolventy pro práci v oborech a regionech, v nichž jsou nejvíce potřeba, a jednak jim zajistit co možná nejlepší podmínky **sladění pracovního a osobního života**, tak aby neopouštěli na delší dobu pracovní trh při rodičovské dovolené. Přinejmenším čtrnáct let totiž stabilně platí, že se podíl dívek na počtu studentů všeobecného lékařství v českém jazyce pohybuje kolem 65 či 66 procent, tudíž v důsledku rodičovské dovolené vypadá dočasně z trhu práce nemalá část pracovníků. (Tribune, 2024)

Řešení:

Nadějí je očekávané zvýšení **počtu absolventů**. Od roku 2019 navýšily lékařské fakulty s přímou finanční podporou státu počty studentů všeobecného lékařství v českém jazyce. Program podpory Všeobecného lékařství **z roku 2019** je úspěšně realizován a lékařské fakulty nárůstem počtu **nově zahájených studií v ČJ dokonce převyšují původní závazek (+26,9 %)**. Průměrný roční počet nově zapsaných studentů v letech 2015–2018 byl 1 524 a v letech 2019 – 2022 již 1 935. (MZD, 2024). Tím se sice podaří nahradit lékaře odcházející z trhu práce do starobního důchodu, ale nebude to stačit na rostoucí potřebu počtu lékařů v důsledku rostoucí poptávky po zdravotní péči vlivem stárnutí populace.

2.3 Stomatologové

Aktuální demografická situace:

- Mezi ohrožené profese z důvodu demografického stárnutí se řadí i stomatologové, tedy zubní lékaři. Věková struktura z roku 2023 naznačuje nízký podíl zubařů ve věkové kategorii 45-64 let, kde je celkově pouze čtvrtina stomatologů. Naopak zubních lékařů ve věku 65+ je taktéž necelá čtvrtina, přičemž situace je mírnější v Praze, kde se jedná o necelou pětinu (CSU, 2023). **Průměrný věk zubních lékařů v roce 2014 byl 49,3 let**, přičemž podle odhadu pro rok 2027 to bude již jen 43 let (VSE, 2014).
- Z informací o regionálním rozložení stomatologů v jednotlivých krajích (CSK, 2023) vyplývá, že v roce 2023 byla desetina zubních lékařů ve věku 70+ let. Nejnížší podíl nejstarších stomatologů byl v Jihomoravském a Plzeňském kraji a nejvyšší podíl byl v **Karlovarském a Ústeckém kraji**.

Doporučení a řešení:

Prognóza z roku 2014 (VSE, 2014) počtu zubních lékařů **do roku 2027 ukazuje na postupné mládnutí zubních lékařů**, dané zaprvé postupným odchodem tou dobou velmi početné skupiny zubních lékařů ve věku 55-64 let do starobního důchodu, a naopak **pokračujícím nástupem početné generace zubních lékařů ve věku do 29 let**, výrazně posilované příchodem zubních lékařů zejména ze Slovenska a Ukrajiny do ČR. To s sebou nese i pokles poměru počtu obyvatel na jednoho zubního lékaře.

Příklad dobré praxe:

Na základě studie z roku 2014 je možné říci, že **současný stav počtu studentů stomatologických oborů na VŠ v ČR umožňuje udržet pracovní trh současných i budoucích stomatologů**. Pokrytí potřeb obyvatelstva aktivními zubaři ve věku do 64 let bude do roku 2027 dostatečné, uvažujeme-li obvyklý standard 1300-1500 obyvatel na jednoho aktivního zubního lékaře. Výrazně roste počet nových zubních lékařů s cizí státní příslušností, zejména ze zemí mimo EU a ze Slovenska (VSE, 2014). Poptávka po zubních lékařích navíc není (na rozdíl od lékařů a všeobecných sester) tak výrazně ovlivněna věkovou strukturou (stomatologa potřebuje prakticky každý).

2.4 Pracovníci veřejné správy

Aktuální demografická situace:

- Mezi ohrožené profese z důvodu demografického stárnutí se řadí i pracovníci veřejné správy, jichž je cca 60 až 70 tisíc. Věková struktura z roku 2020 naznačuje malé zastoupení věkových kategorií až do 40 let věku. Průměrný věk v roce 2020 byl u pracovníků **služebních úřadů celkem 46,5 let**, pro pracovníky územní samosprávy se liší podle typu samosprávy, přičemž v roce 2019 byl u krajů 45 let, pro Prahu 48 let, pro obce III. typu 46,3 let, obce II. typu 48,2 let a obce I. typu 49,5 let (MV, 2020).

- Z informací o podílu starších osob (55+) a mladších osob (do 30 let) vyplývá (tab. 1), že v roce 2020 byl největší podíl osob 55+ a zároveň nejnižší podíl osob do 30 let v **obcích I. typu**. Naopak nejnižší podíl 55+ a nejvyšší podíl 30+ je v krajích a obcích III. typu. Dále je vyšší podíl starších i vyšší podíl mladších v Praze, a naopak nižší podíl starších i nižší podíl mladších je v služebních úřadech (MV, 2020).

Tab. 1 Podíl osob starších 55 let a mladších 30 let ve veřejné správě

	Podíl osob 55+ (56+) (v %)	Podíl osob do 30 (31) let (v %)
ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA CELKEM (průměr)	28	8
Kraje	20	9
Hl.m. Praha a MČ Prahy	31	9,6
Obce III. typu	23	9,5
Obce II. typu	30	7,5
Obce I. typu	35	6,3
SLUŽEBNÍ ÚŘADY CELKEM	27	7
Ministerstva a další ústřední úřady	27	7

Největší problém:

Podle analýzy MV (MV, 2020) bude **ve státní službě** během 10 let (tedy do roku 2030) potřeba **nahradit zhruba čtvrtinu** současných státních zaměstnanců. U ministerstev je situace v horizontu 10 let obdobná jako u dalších státních úřadů.

V územní samosprávě je situace rozdílná podle typu samosprávy. **Na krajských úřadech** odejde během 10 let (do roku 2030) do důchodu více než **pětina zaměstnanců** krajů. Nejvíce starších zaměstnanců pracovalo v Pardubickém a Středočeském kraji, nejnižší podíl měl kraj Moravskoslezský. **Pražské úřady** mají poměrně vysoký podíl zaměstnanců 65+ let (6 %) a budou muset do 10 let nahradit zhruba **třetinu** současných zaměstnanců. Během 10 let (do roku 2030) bude třeba nahradit asi **čtvrtinu zaměstnanců úřadů III. typu** (s rozšířenou působností), asi **třetinu zaměstnanců úřadů II. typu** (s pověřeným obecním úřadem) a **více než třetinu úřadů I. typu** (obecní úřady), přičemž zde bude během 15 let potřeba nahradit více než polovinu zaměstnanců (MV, 2020).

Doporučení:

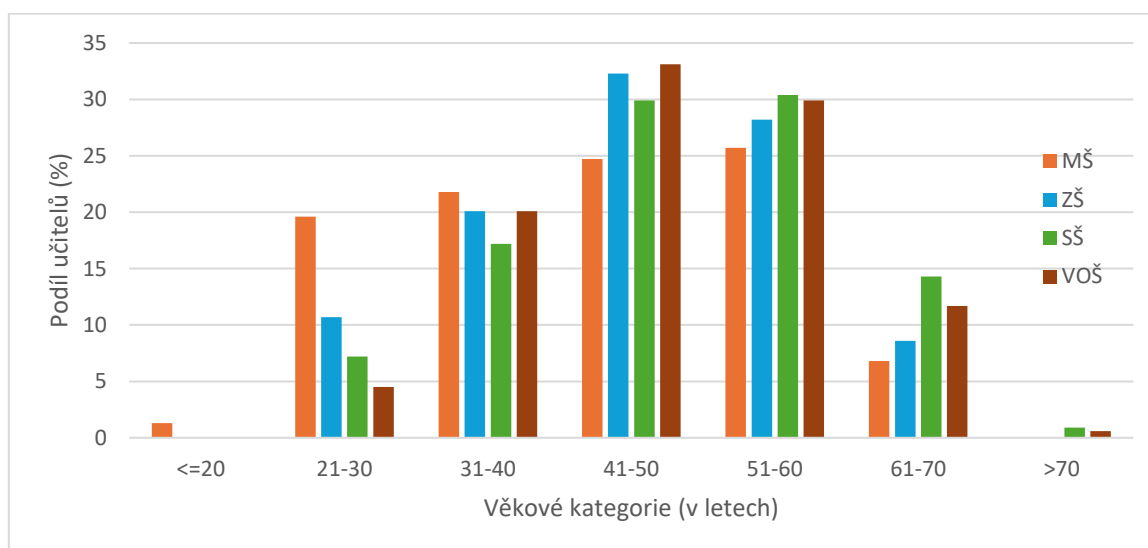
Z velmi nízkého zastoupení osob do 30 let (pouze 8 %) lze odvozovat, že v současnosti nejsou územní samosprávy **pro mladé uchazeče** o zaměstnání příliš atraktivními zaměstnavateli. Na tuto skutečnost je potřeba reagovat, jelikož bude s postupným odchodem starších zkušených zaměstnanců vzrůstat poptávka po jejich nahrazení. Ministerstvo vnitra ve své analýze uvedlo 12 doporučení, která zaznačují směr, kterými by se veřejná správa mohla vzhledem k age managementu ubírat. Zakládají se zejména na zhodnocení dobré praxe ze zahraničí či ze soukromé sféry, dále na možnosti automatizace a robotizace a podpory **flexibilní formy zaměstnání** (MV, 2020). Věkové rozložení mediánových i průměrných platů podle věkových skupin se mezi mzdovou a platovou sférou výrazně liší, což přispívá k nízké atraktivitě platové sféry pro čerstvé absolventy.

2.5 Učitelé

Aktuální demografická situace:

- Mezi ohrožené profese z důvodu demografického stárnutí se řadí i učitelé pracující v institucích uskutečňujících vzdělávací činnost podle tzv. školského zákona (tzv. regionální školství), jedná se zejména o učitele mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol; dohromady zde učí cca 120 tisíc učitelů. Věková struktura z roku 2022 naznačuje rozdílné zastoupení podle typu školy. Mladší učitelé jsou v MŠ a nejstarší na SŠ a VOŠ (CSI, 2024). **Průměrný věk učitele v roce 2023 byl 46 let**, z toho v MŠ 45 let, v ZŠ 46 let, v SŠ 48 let, v VOŠ 47,7 let a v ZUŠ 45,9 let. Nicméně došlo k omlazení učitelů ve srovnání s rokem 2019, kdy byl průměrný věk 47,2 let a pozvolna dochází také k omlazování vedení škol (CSI, 2024). Věková struktura učitelů je zachycena na obr. 2.
- Rozdíly v průměrném věku jsou podle krajů, kdy v roce 2019 byl největší věkový průměrný věk učitele v **Karlovarském** kraji (48,7 let) a Plzeňském kraji (47,9 let) a naopak nejmenší věkový průměr v Jihomoravském (46,6 let) a Pardubickém (46,7 let) kraji (MŠMT, 2019).

Obr. 2. Věková struktura učitelů podle typu školy, 2022

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČŠI (CSI, 2024)

Největší problém:

Na rozdíl od ostatních profesí analyzovaných v této studii u učitelů vidíme pouze endogenní dopady stárnutí (tedy dopady stárnutí učitelské populace). Naopak lze očekávat, že s klesajícím počtem dětí bude ubývat i poptávka po učitelích, přičemž tato klesající poptávka se v zásadě kompenzuje s potřebou navýšit poměr počtu učitelů k počtu žáků v zájmu zvýšení kvality poskytovaného vzdělávání. Problémem je, že oborová struktura učitelů není vyrovnaná a do budoucna lze očekávat spíše prohlubování této nerovnováhy.

Podle výroční zprávy ČSI (ČSI, 2024) se dlouhodobě nedaří **získávat do MŠ větší podíl mladých pedagogů**. U ZŠ z dat 2023 vyplývá, že se zvyšuje míra nekvalifikovaných pedagogů zajišťujících vzdělávací proces. Oborová způsobilost (**aprobovanost**) u ZŠ **nejčastěji scházela při výuce informačních a komunikačních technologií** (což je při implementaci nového vzdělávacího obsahu limitující) a v oblasti **výuky cizích jazyků**. Nedostatek aprobovaných pedagogů ovlivňuje kvalitu výuky, individualizaci vzdělávání i práci s talentovanými žáky.

U SŠ z dat roku 2020 vyplývá, že potenciálně problémovým aspektem personálního zajištění aprobované výuky je vysoký průměrný věk učitelů. Jedná se zejména o obory **výuka českého jazyka a literatury na SŠ** (průměrný věk za 2019 byl 49,1 roku) a **výuka matematiky na 2. stupni ZŠ** (průměrný věk za 2019 byl 48,6 roku). Relativně vyšší průměrný věk učitelů SŠ u je i u **přírodovědných předmětů (především fyzika, chemie)**. U těchto předmětů je průměrný věk učitelů na 2. stupni ZŠ sice o něco nižší než na SŠ, ale o to větší problém je zde s aprobovaností výuky. Z dat roku 2023 vyplývá, že největší problém na 2. stupni ZŠ je v případě fyziky (podíl aprobované výuky jen 70 %). Z regionálního hlediska byla nejhorší situace na 2. stupni ZŠ ve Středočeském a Ústeckém kraji (ČSI, 2024).

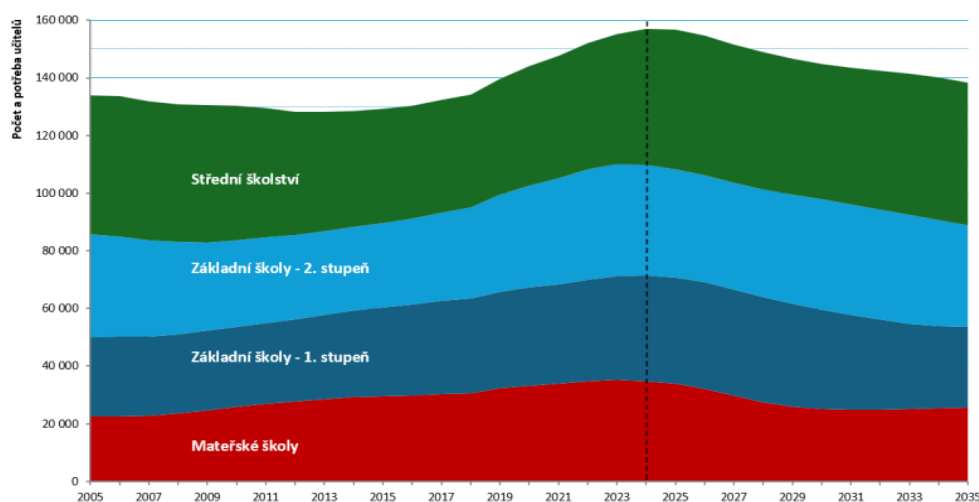
Z údajů předávaných školami z mimořádného šetření MŠMT roku 2019 (MŠMT, 2019) vyplynula velká poptávka po nových učitelích. Ta se týká především velkých oblastí výuky (učitelé v MŠ, učitelé na 1. st. ZŠ), a současně **matematiky, anglického jazyka, českého jazyka a literatury, fyziky, předmětů v oblasti skupiny oborů strojírenství a strojírenská výroba a dále elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika**. Celkem byl vykázán v součtu požadavek na pokrytí téměř 277 tis. hodin přímé pedagogické činnosti (9,0 % z celkové výše přímé pedagogické činnosti zajišťované stávajícími učiteli). Problémem však zůstává dostupnost (vhodných) kandidátů na trhu práce, kdy 66,4 % škol hodnotilo situaci jako významný až kritický problém.

Řešení:

Ve studii z projektu PedF UK (CUNI, 2015) je uvedena **projekce poptávky po učitelích do roku 2035** (obr. 3). V důsledku vývoje počtu žáků a snižování počtu žáků připadajících na jednoho učitele kulminuje potřeba kvalifikovaných učitelů v regionálním školství právě v roce 2025. Předpokládáme, že nejpozději od školního roku 2026/27 začne klesat nejen celkový počet žáků, ale i počet jejich učitelů. Během následujících deseti let se potřeba učitelů (jejich přepočítaných úvazků) v regionálním školství sníží zhruba o desetinu, tedy o 15 až 18 tisíc. Z hlediska struktury učitelů ovšem jejich pokles nebude – stejně jako u žáků – vůbec rovnoměrný. Nejprve postihne učitele mateřských škol a o pár let později učitele prvního stupně základních škol. Na druhé straně však potřeba učitelů středních a vyšších odborných škol ještě pár let poroste. K drobnému zvýšení počtu učitelů na druhém stupni základních škol dojde ještě na přelomu 20. a 30. let a na středních a vyšších odborných školách v první polovině 30. let. **Za deset let tak bude v mateřských a základních školách dohromady téměř o 20 tisíc učitelů méně než dnes, zato na středních a vyšších odborných školách jich bude asi o 3 tisíce víc, přičemž tato čísla platí za předpokladu zachování stávajícího počtu žáků připadajících na jednoho učitele.** Samozřejmě to povede i k odpovídající změně struktury potřebných učitelských kvalifikací a aprobací.

Obr. 3

Učitelé mateřských, základních a středních škol
Česká republika 2005-2024 a projekce poptávky do roku 2035

Zdroj: CUNI, 2015.

Nabídka počtu kvalifikovaných učitelů je ovlivněna především rozsahem jejich přípravy během několika posledních desetiletí. Učitelskou přípravu během patnácti let (2010-2024) ukončilo zhruba o 15 tisíc méně absolventů, než vyžadovala prostá potřeba nahradit učitele ZŠ a SŠ odcházející do důchodu. Pokud se však nepřistoupí k ráznému řešení tohoto nepříznivého vývoje, může se do roku 2035 jednat o dalších 10 tisíc chybějících absolventů. Klesající podíl absolventů po roce 2010 se pochopitelně promítl i do měnící se výrazně starší věkové skladby učitelů. Navíc nedostačující počet nových absolventů učitelství vedl k **nárůstu podílu nekvalifikované výuky**. Do roku 2024 se na ZŠ zvýšil na 10 % a na SŠ téměř na 7 %. To sice pomohlo vyřešit nedostatečné počty učitelů, ale kvalitativně nevyhovujícím a dlouhodobě neudržitelným způsobem. Situace je přitom výrazně rozdílná v jednotlivých krajích: podíl nekvalifikované výuky na základních školách Karlovarského kraje dosahuje 22 %, v Ústeckém kraji 12 %, což v důsledku dále podvazuje sociálně ekonomický rozvoj obou regionů. Proto je důležité zdůraznit, že řešení nepříznivé situace je nutné zaměřit diferencovaně pro různé kraje ČR (řešení musí mít **regionální rozměr**). Nepříznivý vývoj v kvalifikovanosti výuky pochopitelně doprovází i narůstající podíl neaprobované výuky. Do roku 2024 se postupně zvýšil **podíl neaprobované výuky na ZŠ až na 26 % a na SŠ na více než 15 %** (CUNI, 2025).

Doporučení:

Vývoj nabídky učitelů je ovlivněn celou řadou faktorů. Patří mezi ně totiž nejen počty kvalifikovaných absolventů, ale také následná **rozhodnutí o vstupu do učitelské profese** nebo do jiného povolání a rozhodnutí o změnách v průběhu pracovní kariéry. Ovlivňují ji také velikost úvazků učitelů, odchody na mateřskou a rodičovskou dovolenou, délka pracovní kariéry a věk odchodu do důchodu apod. Pokud vezmeme v úvahu současný vývoj těchto faktorů, docházíme k závěru, že **do roku 2035 bude na ZŠ a SŠ pracovat pouze kolem 90 tisíc kvalifikovaných učitelů** (a to přitom předpokládáme, že v rámci toho se počet kvalifikovaných učitelů s DPS zvýší na téměř 24 tisíc). Přestože celková poptávka po učitelích základních a středních škol v horizontu projekce poklesne na zhruba 113 tisíc učitelů (oproti dnešním

120 tisícům), **příliv nových kvalifikovaných absolventů (včetně absolventů DPS) v příštích deseti letech nebude za daných podmínek zdaleka dostatečný na to, aby tuto poptávku – především na 2. stupni ZŠ a na SŠ – pokryl**; problém se příliš netýká mateřských škol a pouze v menší míře se týká prvního stupně základních škol). Ředitelům škol nezbude než pokračovat v přijímání nekvalifikovaných učitelů. Počet nekvalifikovaných učitelů na ZŠ a SŠ tedy přesáhne 20 tisíc a **podíl nekvalifikované výuky se dále zvýší až k 21 %** – bude tedy ještě zřetelně vyšší než na začátku století (před schválením zákona o pedagogických pracovnících). Při tomto vývoji samozřejmě dojde i k odpovídajícímu **zvýšení neaprobované výuky**. Situace přirozeně nebude stejně kritická ve všech aprobacích. Nejhorší lze očekávat **v matematice, kde podíl nekvalifikované výuky může přesáhnout 30 %**. Nastane to však pouze v případě, když se nic zásadního nezmění (CUNI, 2025).

Manažerské shrnutí

Studie se zabývá nabídkou a poptávkou na trhu práce u vybraných profesí ve vybraných netržních odvětvích. Přináší tak vstupní analýzu situace na trhu práce pro šetření mezi generací Z, která by do těchto profesí měla postupně vstupovat a nahrazovat tak nejstarší část pracovníků, kteří budou postupně odcházet do starobního důchodu.

Studie se opírá primárně o vlastní řešerši studií zahrnujících analýzu a/nebo prognózu na trhu práce v dotčených odvětvích. Primárním problémem u většiny sledovaných profesí je dvojitý efekt stárnutí – exogenní dopad stárnutí vlivem zvýšené poptávky po některých povoláních a endogenní dopad stárnutí vlivem stárnoucí populace pracující v dané profesi. Oba dopady jsou pro jednotlivá povolání zastoupené v odlišné míře, přičemž v některých případech je tento dopad dokonce pozitivní (stárnoucí populace bude v menším rozsahu poptávat vzdělávací služby).

Pokud by nikdo neodešel do důchodu a nikdo další na trh práce nevstoupil, přesáhly by věk 65 let dvě pětiny lékařů, více než třetina zubařů, více než čtvrtina všeobecných sester, čtvrtina učitelů a čtvrtina pracovníků státní služby. To jinými slovy znamená, že pokud by ve věku 65 všichni odešli do důchodu, bylo by v horizontu 10 let potřeba nahradit dvě pětiny současného počtu lékařů, třetinu zubařů, čtvrtinu sester atd.

V příštích 12 letech bude potřeba získat 30 000 absolventů všeobecných sester a dalších NLZP, s největším důrazem na obor všeobecná sestra, z toho cca polovinu budou tvořit absolventi VŠ a druhou polovinu absolventi VOŠ. Od roku 2025 sice (konečně) dochází k navýšení počtu studentů zapsaných do těchto studijních programů, nicméně podle našich výpočtů 20% navýšení nebude pro pokrytí odcházejících sester a pro pokrytí rostoucí poptávky po zdravotní péči (dvojitý efekt stárnutí) stačit.

U lékařů je nejvíce ohrožen chod ambulancí, v nichž podíl lékařů starších 60 let přesahoval 40 %, oborově je největší problém v pohotovostní službě a na pediatrii. Kritická je situace v dětské a dorostové psychiatrii. Již před několika lety byl výrazně navýšen počet studentů na lékařských fakultách, což od roku 2025 povede k významnému navýšení počtu absolventů. Je vhodné motivovat je pro práci v nejvíce potřebných oborech a regionech a vytvářet podmínky pro sladění osobního a pracovního života tak, aby ženy, které tvoří cca dvě třetiny absolventů, neopouštěly trh práce na příliš dlouhou dobu kvůli rodičovské dovolené. Rostoucí počet absolventů pokryje odchody lékařů do důchodu, ale nepokryje očekávaný nárůst poptávky po zdravotní péči vlivem stárnutí populace.

Zubní lékaři postupně mládnou a řešení zajištění potřeb populace lze považovat za (spíše ojedinělý) příklad dobré praxe. Již před deseti lety došlo k navýšení počtu studentů zapsaných do prvních ročníků, což se společně s rostoucím počtem zubních lékařů přicházejících ze Slovenska a Ukrajiny pozitivně projevuje ve věkové struktuře stomatologů. Poptávka po službách zubních lékařů navíc není stárnutím populace tak výrazně ovlivněna.

Mezi pracovníky veřejné správy je nízké zastoupení pracovníků až do 40 let věku. Věkové složení se mírně liší mezi jednotlivými částmi veřejné správy, v průměru jsou nejstarší pracovníci obcí 1. typu (obecní úřady 49,5 roku), nejmladší jsou na krajských úřadech (45 let)

a v obcích III. typu či ve služebních úřadech (46,3–46,5 roku). Ve státní službě bude během 10 let potřeba nahradit zhruba čtvrtinu současných státních zaměstnanců, pražské úřady by měly do 10 let nahradit zhruba třetinu současných zaměstnanců. K významné obměně bude muset dojít i v dalších částech státní správy a samosprávy. Platová sféra přitom pro mladé pracovníky není příliš atraktivní v důsledku způsobu konstrukce platových tabulek.

Stárne též populace učitelů v regionálním školství (MŠ, ZŠ, ZUŠ, SŠ, VOŠ), byť průměrný věk učitele v roce 2023 mírně poklesl oproti roku 2019. Sledujeme regionální rozdíly, nejstarší jsou učitelé v Karlovarském kraji. S klesajícím počtem dětí klesne poptávka po učitelích (stárnutí populace má tedy pozitivní dopad), na druhé straně v mezinárodních srovnáních zaostáváme v ukazateli porovnávajícím počet žáků a počet učitelů. Problémem je vysoký podíl neaprobované a nekvalifikované výuky, včetně regionálních rozdílů (nejvyšší podíl nekvalifikované výuky je v Karlovarském a Ústeckém kraji, což dále podvazuje jejich socioekonomický rozvoj) a oborových rozdílů (nejhorší situace je ve fyzice a může nastat u matematiky).

Zdroje

Všeobecné sestry:

MZD (2024). https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2024/06/Program_podpory_NLZP.pdf

NZIP (2025). <https://www.nzip.cz/data/koncepce2025/k07-p01.pdf>

NZIS (2023). <https://www.uzis.cz/res/f/008452/nzis-rep-2023-e04-personalni-kapacity-odmenovani-2023.pdf>

UZIS (2020). <https://www.sdg-data.cz/cr-2030/lide-a-spolecnost/vekova-struktura-lekarskych-a-nelekarskych-pracovniku-ve-zdravotnictvi-dle-jednotlivych-specializaci>

VSE (2021). <https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2022/11/Metodika-odhadu-potrebného-počtu-studentu-a-absolventu-studijních-programů-zaměřených-na-vzdělávání-všeobecných-sester.pdf>

Lékaři:

CSU (2023). https://csu.gov.cz/docs/107508/4c18bcdcd5d4-1dba-15a0-0c15d06a7b3c/330140-24_Seniori_kapitola8.pdf?version=1.3

MZD (2019). <https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/wepub/17382/37700/Strategick%C3%BD%20r%C3%A1m%C3%A1m%20Zdrav%C3%AD%202030.pdf>

MZD (2024). https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2024/06/Program_podpory_NLZP.pdf

NZIS (2023). <https://www.uzis.cz/res/f/008452/nzis-rep-2023-e04-personalni-kapacity-odmenovani-2023.pdf>

Tribune (2024). <https://www.tribune.cz/zdravotnictvi/ktete-odbornosti-lekaru-jsou-nejstarsi/>

UZIS (2020). <https://www.sdg-data.cz/cr-2030/lide-a-spolecnost/vekova-struktura-lekarskych-a-nelekarskych-pracovniku-ve-zdravotnictvi-dle-jednotlivych-specializaci>

Stomatologové:

CSK (2023). https://is-api.dent.cz/api/v1/dms_files/f6105a07-f79a-4143-87b7-523dcda8a84e/preview

CSU (2023). https://csu.gov.cz/docs/107508/4c18bcdcd5d4-1dba-15a0-0c15d06a7b3c/330140-24_Seniori_kapitola8.pdf?version=1.3

VSE (2014). Analýza a prognóza vývoje počtu aktivních zubních lékařů

Pracovníci veřejné správy:

ISPV (2025). <https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2023.aspx>

MV (2020). <https://mv.gov.cz/soubor/analyza-starnuti-zamestnancu-verejne-spravy-2020.aspx>

Učitelé:

CSI (2024).

https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2024_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2023-2024_everze.pdf

CUNI (2025). https://pedf.cuni.cz/PEDF-865-version1-ceskemu_skolstvi_hrozi_nedostatek_ucitelu_jk_2025_02_25.pdf

MSMT (2019). <https://msmt.gov.cz/file/50371/>

Tučně jsou vyznačeny zdroje, které považujeme za klíčové.